

Фарміраванне камунікатыўнай кампетэнцыі малодшых школьнікаў у працэсе навучання па тэхналогіі «Крок за крокам»

Тэхналогію «Крок за крокам» вызначае пільная ўвага да ўсіх праяўленняў творчасці дзіцяці. Многія прыёмы гэтай тэхналогіі рэалізуюць асобна арыентаваны падыход у навучанні і выхаванні, садзейнічаюць развіццю камунікатыўных уменняў і навыкаў школьнікаў.

Штодзённым рытуалам з'яўляецца *ранішняя сустрэча*, якая праводзіцца з мэтай стварэння атмасферы сяброўства, дабрыні, узаемаразумення. Пасля прывітання і паведамлення дзяжурных настаўнік прапануе дзецям выканаць пэўнае заданне, напрыклад, знайсці адрозненні на карцінках, падбраць прыметнікі да пэўнага назоўніка (можна паказаць адпаведны прадмет ці малюнак); па ланцужку дадаць да прапанаванага слова новае слова, каб атрымаўся развіты сказ; павіншаваць з Днём нараджэння імянінніка; сказаць камплімент, прыдумаць неспраўднёную гісторыю; расказаць пра кнігу, якую прачытаў; падзяліцца цікавай навіной і інш.

Цікавы метадычны прыём у тэхналогіі «Крок за крокам» – гульня «Супервучань (супердзіця) тыдзень». З дапамогай жэраба ў пятніцу выбіраецца той, хто будзе ў цэнтры ўвагі ўвесь наступны тыдзень. За выхадныя дні з дапамогай бацькоў супервучань выпускае насценную газету. Кожны дзень на ранішняй сустрэчы ён будзе расказаць пра сябе, сваіх бацькоў, любімы заняткі у вольны час, акрамя таго, ён можа спяваць, іграць на музычных інструментах, чытаць вершы, дэманстраваць малюнкi і інш. Астатнія вучні таксама ўключаны ў гульню: яны пакідаюць у паштовай скрынцы лісты, пажаданні, кампліменты, пытанні для супервучаня. Задача настаўніка – тактоўна пазнаёміць дзяцей з пералічанымі жанрамі вуснага маўлення, дапамагчы засвоіць нормы маўленчага этыкету.

Тэхналогія прадугледжвае выхаванне ў вучняў індывідуальных адносін да зместу прачытаных твораў, развіццё ўмення самастойна мысліць, авалоданне навыкамі засваення інфармацыі. Адзін са шляхоў рашэння пастаўленых задач – вядзенне *творчага шэрытка*. Важна, каб пры рабоце з ім кожнае дзіця навучылася і прывыкла выконваць заданні самастойна, зыходзячы з уласных магчымасцей. Творчы шэрытак дае магчымасць вучню ўбачыць вынік сваёй дзейнасці і ацаніць уласную працу, прасачыць за ўласнымі дасягненнямі, прывучае да сістэматычнай дзейнасці, выходзіць акуратнасць, прадстаўляе выбар заданняў, развівае навыкі пісьма і чытання, дазваляе праяўляць творчасць і фантазію, выяўляць сябе і інш. У сваю чаргу настаўнік можа дыферэнцыраваць працу, планаваць індывідуальныя заданні, арганізаваць работу ў парах, у групах.

Нярэдка вучні скардзяцца, што яны не ведаюць, як і пра што пісаць. Папрасіце дзяцей прынесці на ўрок прадметы, з якімі звязаны пэўныя эпізоды з іх жыцця, прапануйце ім падзяліцца сваімі ўражанымі (3-4 чалавекі ў адзін дзень). Усе астатнія вучацца ўважліва слухаць і задаваць пытанні, каб дапамагчы ўзнавіць падрабязнасці і асобныя дэталі. Праз некалькі дзён, калі выступаць усе вучні класа, дзецi дзеляцца сваімі ўспамінамі з суседям па парце ці ў групе, і толькі пасля гэтага запісваюць сваё апавяданне. У канцы заняткаў па жаданню дзеці могуць сесці на «стул аўтара» і прачытаць свае запісы, добра, калі аднакласнікі будуць каменціраваць пачутае. Вусны апавяд – важная стадыя, якая папярэдняе пісьму, бо вучням імпаануе магчымасць «паспрабаваць», перш чым напісаць.

Падчас работы над сачыненнем варт вучыць дзяцей дзяліцца напісаным з суседям па парце, тактоўна крытыкаваць адзін аднаго, такая праца дапамагае ўстанавіць даверлівыя адносіны аднакласнікамі. Калі ж каму-небудзь патрэбна дапамога, ці ўзнікла жаданне параіцца або падзяліцца напісаным, ён можа сесці на «стул аўтара» і пагаварыць з класам. Добра, калі настаўнік арганізуе абмеркаванне і дзеці змогуць адабраць лепшыя выказванні для анталогіі, але ў яе павінны быць уключаны працы ўсіх вучняў класа.

Малодшых школьнікі прываблівае вершаваная мова, яны і самі спрабуюць пісаць вершы, таму мэтазгодна сістэматычна праводзіць паэтычныя хвілінкі, напрыклад, у час ранішніх сустрэч. Калі ж

дзеці зацікавяцца тым, што такое верш і як яго напісаць, варта прапанаваць ім даць азначэнне (можна выкарыстаць метада «Мазгавога штурма»). Як правіла, большасць упэўнена, што самае галоўнае – гэта рыфма і памер. Разгледзець асновы вершаскладання можна на ўроках чытання. Знаёмства ж дзяцей з узорами хоку і танкі дасць магчымасць малодшым школьнікам самастойна прыйсці да высновы, што рыфма і памер – гэта не абавязковыя характарыстыкі верша. Галоўнае – глыбокая думка ці пачуццё, для выяўлення якіх пісьменнік выкарыстоўвае самыя розныя прыёмы, у тым ліку рыфму, памер, вобразныя сродкі, паўторы, парадак слоў.

Варта вучыць малодшых школьнікаў складанню сінквейнаў, бо гэта дастаткова эфектыўны метада развіцця маўлення. Для таго каб найбольш правільна, поўна і дакладна выразіць сваю думку, вучань павінен мець дастатковы лексічны запас, адпаведна праца над такім нерыфмаваным вершам пачынаецца з удакладнення значэння слоў, пашырэння і актывізацыі слоўнікавага запаса, падбору сінанімаў, азначэнняў. Дзеці ў працэсе работы замацоўваюць паняцці «жывы і нежывы прадмет», «слова», «назоўнік», «прыметнік», «дзеяслоў», «каз», вучацца ставіць пытанні да слоў, якія абазначаюць прадметы, прыметы, дзеянні, адпрацоўваюцца ўменне будаваць казкі рознай структуры. Графічныя схемы дапамагаюць адчуць межы слоў і сказаў. Сінквейны можна ствараць з выкарыстаннем слоў лексічнага мінімуму, прадугледжанага праграмай. Заклучны этап працы – афармленне работ, іх прадстаўленне аднакласнікам, стварэнне зборнікаў.

Тэхналогія «Крок за крокам» вызначаецца праектна-тэматычным падыходам да арганізацыі дзейнасці, што прадугледжвае выбар пэўнай тэмы і наступнае яе раскрыццё з пазіцый вучэбных дысцыплін, а таксама праз разнастайныя выхавальчыя мерапрыемствы. Праца над праектамі дае магчымасць выкарыстоўваць навыкі лагічнага і абстрактнага мыслення, развівае ўменні абагульняць і праводзіць параўнанні, уключае інтуіцыю, уяўленне, вучыць працаваць з даведчанай літаратурай. Пры першасным знаёстве з тэмай на дошцы вывешваюцца тры лісты: Што мы ведаем пра...? Што мы хочам даведацца пра..., Як мы можам гэта зрабіць...? На аснове гэтай інфармацыі настаўнік складае карту («павуцінку») і каляндарны план, распрацоўвае праект, у якім улічваецца, як абраную тэму можна раскрыць з пункту гледжання усіх вучэбных дысцыплін, падбірае заданні для цэнтраў.

Так, падчас рэалізацыі праекта «Кніга», дапамагаючы вучням знайсці адказы на пытанні «Адкуль і калі да нас прыйшла кніга...?», «Самая вялікая і самая малая кніга...», «Якія кнігі бываюць?», «Як робяць кнігі?», можна пазнаёміць вучню з раснастайнымі энцыклапедыямі і даведнікамі, арганізаваць сустрэчу з пісьменнікам, правесці экскурсію (у тым ліку і завочныя) у выдавецтва, у друкарню ці на паліграфічны камбінат, у музей кнігадрукавання, у бібліятэку.

Пры стварэнні ўласных ілюстраваных кніжак малодшым школьнікам спатрэбяцца ўменні і навыкі, выпрацаваныя на ўроках мовы і чытання, выяўленчага мастацтва і мастацкай працы. Дзеці павінны будучь падрыхтаваць загатоўку, складзі гісторыю, вылучыць ў ёй часткі, намалюваць ілюстрацыі, аформіць вокладку. Такія кніжкі – цудоўны падарунак малодшым братам ці сёстрам, выхаванцам дзіцячага садка, першакласнікам.

Любы праект завяршаецца вялікай калектыўнай працай, падчас якой падводзяцца вынікі, дэманструюцца набытыя ўменні і навыкі. Так, вынікам працы над праектам «Кніга» можна стаць ранішнік для першакласнікаў «Развітанне з Букваром», рыхтуючыся да яго, малодшыя школьнікі змогуць развучыць новыя вершы і песні, прыдумаць свае загадкі, зрабіць уласнымі рукамі падарункі, напрыклад, закладкі для кніг.

Пэралічаныя вышэй прыёмы працы дапамагаюць малодшым школьнікам авалодаць мовай, зрабіць яе сродкам выяўлення сваіх думак і адчуванняў, выпрацоўваюць пачуццё мовы, вучаць будаваць камунікатыўна мэтазгодныя выказванні ў пісьмовай і вуснай форме ў адпаведнасці з мэтай, зместам маўлення і ўмовамі зносін, развіваюць творчыя здольнасці вучняў як на ўзроўні зместу, так і на ўзроўні выкарыстання моўных сродкаў.